

**ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПОНЯТТЯ «ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ»
У ВИМІРАХ НАУКОВЦІВ ТА МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ
ЕКОНОМІЧНИХ ТА ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Статтю присвячено актуальній проблемі формування основ педагогічної майстерності, як результату готовності до педагогічної діяльності аспірантів економічних та інженерно-технічних спеціальностей. У центрі уваги перебуває процес навчання педагогічним дисциплінам в умовах технічного університету організованого на засадах міждисциплінарного і компетентісного підходів. Визначено сутність терміну «педагогічна майстерність» у вимірах видатних педагогів та майбутніх докторів філософії економічних та інженерно-технічних спеціальностей.

Ключові слова: аспірант, доктор філософії, економічні спеціальності, інженерно-технічні спеціальності, компетентісний підхід, майбутні викладачі, міждисциплінарний підхід, освітньо-науковий рівень, педагогічна майстерність, педагогічні дисципліни, технічний університет.

The article is devoted to the actual problem of pedagogical excellence basis formation as a result of readiness to the pedagogical activity of doctoral students in the technical university. The process of pedagogical disciplines teaching on the basis of multidisciplinary and competence approaches is in the focus of attention. The essence of the «pedagogical excellence» definition in thoughts of outstanding pedagogues and future doctoral students economic and engineer specialty is determined.

Keywords: doctoral student, PhD, competence approach, future pedagogues, multidisciplinary approach, educational-scientific level, pedagogical excellence, pedagogical disciplines, technical university.

Діяльність викладача вищої школи має високу соціальну значущість і займає одне з центральних місць у державотворенні, формуванні національної свідомості і духовної культури українського суспільства. Саме через діяльність педагога відбувається становлення громадянина як особистості і фахівця, зміцнюється інтелектуальний і духовний потенціал нації [4-5 та ін.].

Інноваційний розвиток сучасної вищої школи не може відбуватися без духовно-морального становлення викладача. Його педагогічна майстерність є складовою розвитку суспільства. Тому актуальним завданням сучасного українського суспільства є формування викладачів освічених, глибоких та майстерних, які за рахунок своєї праці і вмінь зможуть сформувати нове покоління студентів, спроможних відповідати новим соціальним стандартам у моральності, духовності, культурності, науковій і професійній придатності.

Теоретичні положення формування готовності до педагогічної діяльності у майбутніх викладачів вищої школи висвітлено у працях А. Алексюка, В. Гриньової, О. Гури, І. Зязюна, М. Євтуха, В. Лозової, О. Романовського, І. Прокопенка, С. Сисоевої, А. Сущенко, Т. Сущенко, О. Сухомлинської та іншими [1-5 та ін.]. Не дивлячись на значний інтерес науковців до цієї проблеми у процесі підготовки майбутніх фахівців, це питання потребує подальшого вивчення у контексті підготовки викладачів вищої технічної школи з числа аспірантів технічних університетів, які не мають базової вищої педагогічної освіти, і набувають знань з педагогічної діяльності під час навчання в аспірантурі та в подальшій викладацькій діяльності на кафедрах університету за обраним фахом [4-5 та ін.].

Мета статті полягає в розкритті сутності терміну «педагогічна майстерність» у вимірах видатних педагогів та майбутніх докторів філософії економічних та інженерно-технічних спеціальностей.

Методологічним підґрунтям формування нової генерації педагогічних кадрів вищої школи виступають наукові напрацювання (В. Бикова, І. Вакарчука, Н. Волкової, І. Зимньої, І. Зязюна, В.Кременя, В. Лугового, Н. Ничкало, Ю. Рашкевича, О. Романовського, І. Прокопенка, Т. Сущенко, А. Сущенко та інших дослідників).

У ряді досліджень [1-3,5 та ін.] педагогічна майстерність розуміється як:

- характеристика високого рівня педагогічної діяльності, який базується на високому професійному рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді (С.У.Гончаренко);
- комплекс індивідуально-психологічних властивостей особистості педагога, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі (І.А.Зязюн);
- сукупність вмінь, які роблять процес діяльності своєобразним, індивідуальним (Н.В. Кузьміна);
- сплав професійних знань, професійних умінь та навичок, цілеспрямованості та творчих можливостей (О.І.Гура);
- високий рівень педагогічної діяльності, що проявляється в майстерності спілкування й орієнтований на гарантований педагогічний результат (В.І.Лозова);
- функціонуюча система знань, навичок, умінь, психічних процесів, властивостей особистості, що забезпечує виконання завдань навчання й виховання (М.Євтух);
- вираження особистості педагога, його можливостей, і здібностей самостійно, творчо, кваліфіковано займатися педагогічною діяльністю (І.Ф.Прокопенко) тощо.

Варто відзначити цікаві думки майбутніх викладачів щодо формули педагогічної майстерності, які було висловлено під час виконання одного з творчих завдань у процесі викладання блоку педагогічних дисциплін аспірантам економічних та інженерно-технічних спеціальностей. Так, частіше за все професійну майстерність пропонують розглядати, як:

- сукупність системи знань, на які спрямована діяльність, практичних умінь, харизми педагога, психологічної складової, самоорганізації, постійного потенціалу до самовдосконалення;
- високий рівень комунікативності, педагогічної інтуїції, емоційної стабільності, динамізму особистості, оптимізму, креативності, прогнозування;
- вміння зацікавити своїм предметом, любов до своєї справи, честь і гідність, повага до студента як до особистості, міждисциплінарні знання;
- знання не тільки своєї дисципліни, но міждисциплінарні знання, ораторське мистецтво, любов до своєї діяльності та студента, емоційний інтелект;
- слав якостей як повага до колег і студентів, організованість, вимогливість до себе і студентів, готовність до інновацій у діяльності, високий рівень знань, загальна ерудиція, спроможність мотивувати до досягнення успіху.

Але, найбільш цікавими виявилися формула педагогічної майстерності, де колективний розум майбутніх викладачів за їх власної ініціативи, представили як акронім:

Педагогічна майстерність= У+С+П+І+Х,

де У – уміння бачити, слухати, знати, доводити;

С – співробітництво, спільна творча діяльність;

П – пізнання нових відкриттів, ідей, інновацій, технологій;

І – індивідуальна робота над собою, своїм потенціалом, своїм іміджем;

Х – харизма особистості.

Важко не погодитися із висловленими думками майбутніх викладачів. Відповіді двох третин від загальної чисельності в 95 осіб свідчать, що аспіранти розуміють не тільки загальні особливості професійної діяльності й особистості педагога, необхідні для реалізації

особистісно-орієнтованих технологій (наявність гуманістичних знань про природу людини; психологічн аграмотність і культура; потреба і здатність в особистісно-професійному розвитку; високий творчий потенціал; уміння розв'язувати життєві та професійні суперечності гуманістичним шляхом), але й справедливо вважають шляхами формування педагогічної майстерності (самовиховання загальної та педагогічної культури; потребу, самопізнання, планування, реалізацію, контроль, корекцію; засвоєння професійних знань, вмінь, навичок; громадську активність; педагогічну практику; вивчення передового педагогічного досвіду).

Тож, в обговоренні різних аспектів формування основ педагогічної майстерності аспіранти доходять висновків:

По-перше, що педагогічна творчість та майстерність викладача вищої школи не стільки результат реалізації засвоєння ним новітніх освітніх технологій, скільки вияв його моральної та інтелектуальної культури, його бажання та спроможності бачити в особі студента свого помічника, колегу, а не підлеглого.

По-друге, якщо педагог вищої школи успішно реалізує всі функції своєї професійної діяльності, ефективно організовує навчальний процес, позитивно характеризується студентами, тоді його індивідуальний стиль професійної діяльності може вважатися оптимальним.

По-третє, етап педагогічної майстерності характеризується проявом - професіоналізму, коли викладач «знає», «уміє», «володіє», готовий і може на високому рівні компетентності передавати знання не тільки студентам, але колегам, тобто виступати в ролі наставника. Проте, не слід не брати до уваги фактори, що не будуть сприяти розвитку майстерності (невідповідність індивідуальних характеристик вимогам педагогічної діяльності, відсутність компетентності в області предмета викладання, або людських відносин, несформованість педагогічних здібностей та ін.).

По-четверте, педагогічна майстерність нерозривно пов'язана із професійним і загальним самовдосконаленням особистості педагога, розробкою й випробуванням нових засобів і прийомів навчання, узагальненням старого й придбанням нового педагогічного досвіду, поглибленням психолого-педагогічних знань і вмінь.

Вважаємо, що розробка і впровадження блоку педагогічних дисциплін з урахуванням випереджаючого характеру фахової підготовки докторів філософії в умовах технічного університету сприяє набуттю майбутніми викладачами відповідної ієрархії системи знань, формуванню педагогічної майстерності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності. Київ, 2005. 224 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Зязюн І.А Педагогічна майстерність. К.: Вища школа, 2004. 422 с.
4. Ігнатюк О.А. Компетентнісний підхід в організації підготовки здобувачів освітньо-наукового рівня «доктор філософії» усіх спеціальностей технічного університету до педагогічної діяльності // Компетентнісний підхід в освіті та професійній діяльності: Всеукраїнська наук.-прак. конф.: 14-20 квітня 2018 р.: матеріали. Харків: ХНУ ім.В.Н.Каразіна, 2018. С. 74-76.
5. Професійна культура педагога: навч.-метод. посіб. / О.С. Пономарьов, О.Г. Романовський, О.А. Ігнатюк, М.П. Згурська. Харків: НТУ «ХП», 2011. 198 с.